

Beszámoló a 2016/2017. tanévről

A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének oktatói az alábbiak voltak: dr. Hoffmann István és dr. Tóth Valéria egyetemi tanárok, dr. Kis Tamás és dr. Rácz Anita egyetemi docens, dr. Dobi Edit, dr. Györffy Erzsébet, dr. Póczos Rita egyetemi adjunktus és dr. Fehér Krisztina, dr. Gacsályi-Bába Barbara egyetemi tanársegéd. A 2016/2017-es tanév őszi félévében dr. Reszegi Katalin gyermekgondozási szabadságon volt. A tanszék (a Finnugor Tanszékkel közös) könyvtárosának, Hoffmann Istvánnéknak a 2017 márciusában történt nyugdíjba vonulása után a könyvtárosi állást Suszterné Kazamér Éva nyerte el. Az intézet titkára Kecskemétiné Legoza Eszter, ügyvivő-szakértője pedig Szűcs Imre volt. A szak módszertani képzésbe továbbra is óraadóként kapcsolódott be Mászlainé dr. Nagy Judit, a Svetits Katolikus Gimnázium tanára, illetve dr. Kovács Szilvia, a Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium tanára. 2016 július 1-jétől Rácz Anita vette át a tanszék vezetését Hoffmann Istvántól, aki 1995 óta látta el ezt a feladatot.

A doktori képzés a Kertész András professzor által vezetett Nyelvtudományok Doktori Iskolában a Magyar és Finnugor Nyelvészeti Doktori Program keretében folyt Hoffmann István irányításával. A magyar nyelvészeti alprogramot Tóth Valéria vezette. A doktori alprogram hallgatói a 2016/2017. tanévben az alábbiak voltak: III. évfolyam: Bátori István, II. évfolyam: Gellért Rita, I. évfolyam: Adorján Imola, Hankusz Éva, Kiss Anita. A hallgatók többsége bekapcsolódott a tanszék oktatómunkájába is. A doktori alprogram szokásos éves témabemutató előadásai a Helynévtörténeti szeminárium keretében Síkfőkúton hangzottak el 2017 májusában.

Az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoportjának eredményei közül kiemelendő négy monográfia: Bába Barbara Földrajzi köznevek térben és időben (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2016. 184 lap) címmel, Ditrői Eszter pedig Helynévrendszerek modellalapú vizsgálata. A helynévmin-ták összevető analízise statisztikai megközelítésben (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. 169 lap) címmel doktori értekezésének továbbfejlesztett változatát adta közre. Tóth Valéria akadémiai doktori értekezésének második felét publikálta Személynévi helynévadás az ómagyar korban (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. 219 lap) címmel, Kocán Béla doktori disszertációja pedig Helynévtörténeti vizsgálatok a régi Ugocsa megyében (Debreceni

Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. 249 lap) címmel látott napvilágot. A négy könyv A Magyar Névarchívum Kiadványai sorozatának 39., 40., 41., illetve 45. köteteként jelent meg. Ugyancsak a kutatócsoporthoz köthető a Hoffmann István, Rácz Anita, Tóth Valéria szerzőhármas által közrebocsátott Helynévtörténeti adatok az ómagyar korból 4. Liptó–Pilis vármegye (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. 119 lap) című kötet, amely a fent említett sorozat 43. darabja.

A kutatócsoport összetételében jelentős változások történtek: dr. Póczos Rita 2016. július 1-jétől részfoglalkozású tudományos munkatársi kinevezést kapott. Tudományos munkatársként folytatta tovább munkáját dr. Kovács Éva, illetve a gyermekgondozási szabadságáról visszatért Köteles-Szőke Melinda. Gyermekgondozási szabadságra ment 2017 augusztusában Mozga Evelin, és ugyancsak ilyen irányú elfoglaltsága miatt maradt továbbra is távol Béres Júlia, Tóth Teodóra és dr. Ditrői Eszter. Őket Katona Csilla és E. Nagy Katalin tudományos segédmunkatársként helyettesítette. Havasiné Kovács Helga a kutatócsoportnak 2016 augusztusáig volt tagja tudományos segédmunkatársként. A kutatócsoport tagjai voltak még Tóth Valéria részfoglalkozású tudományos főmunkatárs, Rácz Anita részfoglalkozású tudományos munkatárs, valamint Kecskemétiné Legoza Eszter ügyintéző és Szűcs Imre informatikus. A kutatócsoportot Hoffmann István vezette.

Az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoportja 2016. szeptember 29–30-án Névtörténet — nyelvtörténet — társadalomtörténet címmel rendezett workshopot a Debreceni Egyetem Soó Rezső Kutatóházában, Síkfő-kúton. Ennek keretében a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének, valamint az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoportjának oktatói, kutatói 12 előadásban számoltak be az általuk a fenti témakörben folytatott tudományos kutatási programokról.

A tanszék az MTA–DE kutatócsoportjával együtt 2016 novemberében a magyar nyelv napja alkalmából rendezénysorozatot tartott, illetve csatlakozott a városi, egyetemi szervezésű ünnepségekhez is. E rendezvények keretében tudománynépszerűsítő előadások hangzottak el, valamint könyvbemutatóra és helyesírási, anyanyelvi versenyre is sor került.

2016 decemberében intézeti tudományos diákköri versenyt rendeztünk, amelyen hat hallgató mutatta be a dolgozatát. Közülük a 2017 áprilisában megrendezett XXXIII. OTDK konferencián a Szociolingvisztika tagozatban Bodnár Noémi (témavezetője Mosoni Krisztina) a Szleng a magyar jelnyelvben című dolgozatával 2., a Finnugrisztika, nyelvtörténet, fonológia tagozatban Ternován Barbara (témavezetője Tóth Valéria) pedig az Agglutinációval keletkezett határozóragok a Jókai-kódelexben című munkájával 3. helyezést ért el.

A korábbi hagyományokat folytatva a Magyar Nyelvtudományi Tanszék, az akadémiai kutatócsoport és a Magyar Nyelvtudományi Társaság névtani tagozatának közös szervezésében rendeztük meg Síkfőkúton a XII. Helynévtörténeti szemináriumot 2017. május 31. és június 3. között. A tanácskozáson 13 előadás hangzott el.

A tanszéken működő Társas-Kognitív Nyelvészeti Kutatócsoport ez évi munkájának legfontosabb eredményeként jelent meg Fehér Krisztina Úton egy más nyelvészet felé. Elméleti-módszertani problémák a 20. századi magyar nyelvtudományban (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2016. 213 lap), illetve a Babák a hangok világában (Typotex, Budapest, 2017. 220 lap) című könyve, amelyek közül az utóbbit könyvbemutatókon is ismertették.

2016-ban adta közre tanszékünk nyugalmazott docense, Jakab László és az intézet nyugalmazott könyvtárosa, Hlavacska Edit a Csokonai-szókincstár 3. kötetét (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2016).

A Magyar Nyelvtudományi Társaság debreceni csoportja 2016 őszén négy felolvasó ülést tartott, amelyek keretében E. Nagy Katalin, Gellért Rita, Katona Csilla és Póczos Rita tartott előadást. 2017 tavaszán társasági ülés keretében ugyancsak négy előadás hangzott el, az előadók Györffy Erzsébet, Kovács Éva, Mozga Evelin és Reszegi Katalin voltak. Póczos Rita a Magyar Nyelvtudományi Társaság központi rendezvénysorozatán, Budapesten szerepelt előadással.

2016-ban az Új Nemzeti Kiválósági Program Ösztöndíj Pályázatának nyertese lett tanszékünkéről Gacsályi-Bába Barbara.

A tanszék oktatói és a kutatócsoport tagjai számos konferencián vettek részt előadással. Ezek közül itt csupán a nemzetközi szerepléseket emeljük ki: Fehér Krisztina 2017 májusában a 19th Summer School of Psycholinguistics in Balatonalmádi, Hungary című nemzetközi konferencián vett részt. Ugyancsak Fehér Krisztina az Erasmus+ Teaching Mobility ösztöndíját elnyerve jutott el a finnországi Jyväskyläi Egyetemre, s tartotta meg a Language attitude and school education within the context of first language acquisition című kurzusát 2017. április 4–6. között.

2017. június 7-én a tanszéken működő Poliglott szövegnyelvészeti-szöveg-tani kutatócsoport Diszkusszió a szövegkoherenciáról címmel rendezett konferenciát, ahol a Debreceni és a Pécsi Egyetem nyelvészei tartottak előadásokat, a tanszék oktatói és doktori hallgatói közül Dobi Edit és Gellért Rita.

2017. augusztus 27. és szeptember 1. között a Magyar Nyelvtudományi Tanszék az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoporttal együttműködve rendezte meg a Nemzetközi Névtudományi Társaság (International Council of Onomastic Sciences) XXVI. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusát (International Congress of Onomastic Sciences, ICOS). A névtudomány

képviselőinek 1938 óta háromévente megrendezett nemzetközi seregszemléjét első ízben rendezhette magyar intézmény, ennek jogát pályázattal nyerve el. A kongresszus központi témája A lokalitás és globalitás a nevek világában (Locality and globality in the world of names), hivatalos nyelve az angol, a német és a francia volt. A rendezvényen 41 ország közel 230, többnyire európai országokból érkezett kutatója vett részt, de szép számban jöttek előadók Ázsiából, Afrikából, Észak- és Dél-Amerikából is. Az egy hét alatt 200 előadás hangzott el. A szakmai program plenáris előadások, szimpóziumok és szekciók formájában zajlott, emellett a kongresszust kulturális programok, könyvkiállítás, kirándulás, fogadás és bankett is színesítette. Munkatársaink közül Hoffmann István és Tóth Valéria közös plenáris előadást tartott, Györffy Erzsébet és Tóth Valéria szekciót és szimpóziumot vezetett, illetve szekció- vagy szimpózium-előadással szerepelt a kongresszuson Bába Barbara, Ditrói Eszter, Györffy Erzsébet, Katona Csilla, Kovács Éva, E. Nagy Katalin, Póczos Rita, Rácz Anita, Reszegi Katalin, Szőke Melinda és Tóth Valéria. A kongresszushoz kapcsolódva a tanszék és a kutatócsoport munkatársai négy angol nyelvű kötet megírásával is készültek. Hoffmann István, Rácz Anita, Tóth Valéria munkájaként látott napvilágot a magyar helynevek történetét tárgyaló *History of Hungarian Toponyms* (Buske-Verlag, Hamburg, 2017. 313 lap) című monográfia. Reszegi Katalin a debreceni névkutatás történetét foglalta össze a *The History of Onomastic Research in Debrecen* (Publications of the Institute of Hungarian Linguistics University of Debrecen, Issue 92. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. 78 lap) című kötetben. Hlavacska Edit és Kovács Éva szerkesztésében jelent meg a 2000–2016 közötti időszak magyar nyelvű válogatott névtani bibliográfiája *Selected Bibliography of the Onomastics of the Hungarian Language 2000–2016* (Onomastica Uralica 9. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen–Helsinki, 2017. 160 lap) címmel. Kovács Éva szerkesztette *A Survey of Historical Toponomastics* (Publication of the Hungarian Name Archive 44. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. 151 lap) című könyvet, amely a történeti helynévkutatás legfrissebb eredményeit összegzi rövid szemelvények formájában.

2017-ben az Intézet több munkatársa is kitüntetést vehetett át. Februárban Szőke Melindát, az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport tudományos munkatársát a Magyar Tudományos Akadémia Akadémiai Ifjúsági Díjban részesítette. Márciusban Hoffmann Istvánné, a Magyar Nyelvtudományi Intézet könyvtárosa Kiváló Dolgozó kitüntetést kapott. Júniusban Hoffmann István eddigi munkáját a Bölcsészettudományi Kar Emlékérme kitüntetéssel köszönték meg, Szűcs Imre oktatásszervező pedig a Bölcsészettudományi Kar Dékánjának Dicséretét vehette át.

A tanszékről további információk találhatóak a <http://mnytud.arts.unideb.hu> honlapon, az akadémiai kutatócsoport tevékenységéről pedig az alábbi honlapon lehet tájékozódni: <http://mnynk.unideb.hu/>.

RÁCZ ANITA

